РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Мирена Атанасова Пацева-Момова,

Катедра по български език като чужд,

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

за хабилитационния труд и научната дейност на Рени Манова –кандидат в конкурса за присъждане на за академичната длъжност доцент по професионално направление 2.1. Филология (Български език - Приложна лингвистика),

обявен в ДВ, бр. 100 от 25.11.2025 г.

Със заповед № РД3814/16.01.2026 на основание чл. 4 и чл. 25 от *Закона за развитието на академичния състав в Република България*, чл. 57 ал. (1) и ал. (2) от *Правилника за прилагане на ЗРАСРБ*, чл. 108 ал. (1) и ал. (3) от *Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски*" и решение на Факултетния съвет на ФСлФ, протокол No 01 от 13.01.2026 г. съм определена за член на научното жури за провеждане на конкурс за доцент по професионално направление 2.1. Филология (Български език - Приложна лингвистика), обявен в ДВ, бр. 100 от 25.11.2025 г. Единствен кандидат в конкурса е д-р Рени Манова.

Кратки биографични данни за кандидата

През 2013 г. Рени Антонова Манова завършва бакалавърска степен по специалност „Българска филология“ с квалификация учител по български език и литература, Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“. През следващата година тя става магистър в програма „Лингвистика - езикова система и речеви практики“ към Факултет по славянски филологии на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Наградена е със знак „Отличник на Софийския университет“.

През 2018 тя защитава дисертация и става доктор по направление 2.1 Филология (Български език – приложна лингвистика), катедра „Български език като чужд“, Факултет по славянски филологии, Софийски университет „Св. Климент Охридски“. По време на докторантурата си подпомага дейността на Катедрата в работа със студенти, участва в организацията на научни форуми и конференции; редактира и пише научни статии и

съобщения в специализирани научни издания. Същата 2018 година тя става главен асистент в същата катедра.

Д-р Манова владее отлично английски език, който използва в преподавателската си работа, и руски на добро ниво.

Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

Научно-приложната продукция и активността на Рени Манова са впечатляващи като обем. Тя работи в следните направления: лингводидактика (разработване на учебни материали и методики за преподаване на български език на чужденци); лингвистика на текста (анализиране на текстови структури, типове грешки и стратегии за разбиране и създаване на текст); етнография на комуникацията (изследване на културно обусловени модели на речево поведение) и междукултурна комуникация.

Д-р Манова е автор на две монографии *Подготовката по български език на чуждестранни студенти (диахронни аспекти*, *лингвокултурни и комуникативни модели*) от 2025 г. (хабилитационен труд) и *Текстът в обучението по български език като чужд*, която представя докторската ѝ дисертация. Тя е съавтор в книгите *Иновативни практики в чуждоезиковото обучение* от 2020 г. , *Типове грешки при създаване и превод на текст* от 2019 г. и *Европейско образование и съвременност* от 2015 г.

Освен това е публикувала 27 статии в сферата на приложната лингвистика в научни списания, от които тринадесет са в съавторство, има и 21 статии в сборници (на конференция и др.). Сред тях седем са в съавторство. Автор е също на една студия в поредица *За интеркултурните комуникативни модели в езиковото обучение , Известия на Института за български език* „Проф. Любомир Андрейчин“.

Рени Манова участва в съставителска дейност на *Сборник с доклади от Втората международна научно-приложна конференция "Контакт на езици и култури. Съвременни ресурси в обучението по български език като чужд/втори*", 17 –19 септември 2024 г. Тя има участие в 12 научни проекта. Била е научен ръководител на магистърската теза на Калина Кателиева, озаглавена *Играта като средство за усъвършенстване на комуникативната компетентност в обучението по български език като втори*, защитена през 2025 г.

Активен член е била на организационния комитет на първите четири международни научно-приложни конференции „Контакт на езици и култури“ под надслов .*Българският*

език в контекста на мигрантската криза и адаптацията на бежанци в град Харманли*, Съвременни ресурси в обучението по български език като чужд/втори* в град Велико Търново*, Стандартизация-адаптация-практики в обучението по български език като чужд/втори* в град Панагюрище. Освен това е била член и на организационния комитет на *Международна научна конференция Действие и бездействие в езика, литературата и културата*“, ФСФ на СУ.

Справката за изпълнението на минималните национални изисквания по чл. 2б от ЗРАСРБ за научна област 2.1. Филология, професионално направление Български език – Приложна лингвистика е изрядна. Тя участва в конкурса с монография – хабилитационен труд; шест статии и доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; шестнайсет статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове и една студия, публикувана в нереферирано издание. Общия ѝ брой точки по показатели Г е 250, т.е надхвърля необходимия минимум. Общият брой точки от цитирания в реферирани и индексирани, както и в нереферирани издания по показатели Д е 95.

Хабилитационният труд на д-р Манова е озаглавен *Подготовката по български език за чуждестранни студенти (диахронни аспекти, лингвокултурни и комуникационни модели*) Трудът ѝ представлява комплексно изследване на процеса на обучение по български език като чужд. Той обхваща три основни направления: историческо (диахронно), лингвокултурологично и практико-приложно. Издаден е през 2025 година. Текстът е 311 страници общо, от които – 275 страници текст, около 20 страници приложение и 10 страници библиография. Прави впечатление, че почти половината от заглавията са на латиница. Разпределението на материала в работата е балансирано. Тя се състои от въвеждаща част, пет глави и заключение. Илюстративният материал е събиран в течение на 8 години – от 2018 до 2025.

Сред основните **цели** на работата се формулира разглеждането на диахронния аспект на преподаването на български език в България; сравнителното описание на структурата на урока по БЕЧ от 30-те години и в съвременния дизайн; представяне на дескриптивен модел

на постиженията в лингвокултурологията; представяне на типове задачи за проверка на комуникативната компетентност в обучението по БЕЧ и др. (17-18 стр.). В съответствие с тях се набелязват и конкретни задачи за постигането им като преглед на архивни документи; провеждане на анкети и анализ на резултатите им (19-20 стр.). Работата е изградена на основата на дескриптивен подход и анализ на данни и анкетни изследвания.

Първата поставена цел се разгръща в **първа глава** на работата, озаглавена *Преподаване на български език на чуждестранни студенти в България – диахронни аспекти*. В тази историческата част авторката прави преглед на архивни документи, за да проследи развитието на преподаването на български език на чужденци от 30-те до 80-те години на XX век. Анализира се структурата на уроците от миналото, дейността на Софийския университет и на Института за чуждестранни студенти (ИЧС), както и организационните и методическите проблеми, които са били актуални и тогава.

Прави добро впечатление, че изследването е базирано на материали на собствено проучване в държавната агенция „Архиви“ на Централния държавен архив.Текстът изобилства от пространни цитати от труда на Кирил Генчев Христов, които са много приятен начин да се проследи и почувства отдадеността на нашите колеги към преподаването и работата със студенти преди близо век. Споделянето им в пълнота може би би било удачно в приложението. Там биха намерили място и част от административните документи, писмата на студентите, снимките и други автентични материали.

Във **втората глава** на работата, озаглавена *Лингвокултурни аспекти в обучението по български език като чужд,* авторката се фокусира върху неразривната връзка между език и култура. Чрез анкетно проучване сред чуждестранни студенти с първи език руски, сръбски, гръцки и сред студенти от българската диаспора в Украйна и Молдова се анализира разбирането и употребата на български фразеологизми, пословици и етикетни формули. Целта е да се установят приликите и разликите в езиковите картини на света и да се подчертае важността на междукултурната компетентност за успешна комуникация. Интригуващата проблематика се илюстрира с изобилие от примери.

В тази глава се представя и анкетно проучване на различията във етикетните формули на различни групи студенти с лаконичен анализ. Езиковите стратегии за учтивост се илюстрират със запомнящи се примери като диалога на японския бизнесмен Чу Хон-фай и американския предприемач по Scollon 2001: 135 (97-98).

Третата глава е посветена на *Типове задачи за проверка на комуникативната компетентност в обучението по БЕЧ.* В нея се представят конкретни методически модели и типове задачи за развиване на комуникативната компетентност. Описани са упражнения за проверка на знанията, а също и инструментите на електронната платформа за езиково обучение ezik.bg. описани са задачи за изграждане на рецептивни умения (четене и слушане) и за продуктивни умения -(изграждане на описателни и аргументативни текстове. Особено внимание се отделя на комуникативния подход и използването на автентични ситуации в обучението.

Четвъртата глава се фокусира върху формирането на рецептивни умения в обучението по БЕЧ. Представени са текстове за четене и слушане, прилагани в работата с чуждестранни студенти в университетската езикова платформа ezik.bg. Набелязани са и конкретни задачи като поставяне на заглавия на части от текста и др.

В **пета глава** се представят практически модели на комуникативни ситуации при преподаването на БЕЧ. Текстът съдържа разнообразни примерни теми като уговаряне на среща, покана, пазаруване и др. Използва се класификацията на текстове на Richards, Schmidt 2010. Практическите модели на комуникативни ситуации имат за цел да приобщят студентите към езиковата и културна среда .

Заключението на работата е лаконично. В него се набелязват основните пунктове на изложението и изводи от наблюдения и анкети.

Научни и научно-приложни приноси

Трудът има безспорни достойнства и може да се разглежда като многостранно изследване в областта на чуждоезиковото обучение.

Проучването на архивните документи представя в пълнота и систематизира архивни документи от Централния държавен архив, свързани с обучението на чуждестранни студенти у нас. Текстът представлява научна обработка на първични източници. Този диахронен поглед доказва, че българската методическа школа има дългогодишни традиции, които следва да се отчитат днес. Публикуването на характеристиките на студентите от миналото е интересен и ценен социолингвистичен и исторически щрих.

Анкетно проучване сред няколко езикови групи има лингвокултурологична стойност. Съпоставителният анализ на респондентите от славянски и гръцки произход с

представители на българските диаспори в Украйна и Молдова позволява да се направят изводи за начина, по който културната и езиковата близост и отдалеченост влияе върху интерференцията и разбирането.

Изследването на фразеологията и на речевия етикет навлиза в пластове на езика, които са трудни за усвояване и са ярък белег за познаването му. В тях се съдържат представи и стереотипи, които са ключови за разбирането на културата.

Безспорен е методическият и практико-приложен принос на типологията на задачите: Трудът предлага преглед на учебните задачи – от електронно базирани тестове (Cloze, drag-and-drop) до комуникативни ситуации.

Ценен е фокусът върху изграждането на текстова компетентност. Анализът на студентски текстове и извеждането на типичните грешки очертава реалните проблеми на обучаемите на ниво B2-C1.

Не на последно място е акцентът към интегрирането на технологиите в преподаването. Работата демонстрира как дигиталните инструменти (платформата ezik.bg) могат да се включат ефективно в обучението за създаване на интерактивно съдържание и за самостоятелна работа на студентите.

Бележки и препоръки

Първата ми препоръка е по отношение на хомогенността на текста. Трудът представлява някои донякъде самостоятелно разгърнати аспекти на преподаването на БЕЧ. Би могло да се потърси по-силна обвързаност между тях. Например констатираните в анкетното проучване лингвокултурни различия (във втора глава) биха могли пряко да обосноват нуждата от конкретните комуникативни модели и упражнения, предложени в Глава V.

Анкетните проучвания имат нужда от представяне на процедурата, както и от по-категоричен количествен и качествен анализ.

Представянето на историческия преглед е предимно описателен. Анализът може да се обогати със съпоставки между "тогава" и "сега" по конкретни параметри. Аналитичната част може да се засили чрез паралел между структурата на описания от Христов урок и предложените съвременни модели в Глава V.

Някои от наблюденията, например това, че студентите се справят по-добре с четене, отколкото със слушане, могат да се анализират и да се отнесат към планирането на бъдещата работа. Дали проблемът със слушането не се дължи на липсата на визуална подкрепа и дали няма да се повлияе от включване на предтекстови задачи, въвеждащи лексика и фразеология, както и фонетични тренинги?

Посочените бележки не омаловажават стойността на труда, а по-скоро предлагат посоки за задълбочаването му и за бъдеща работа.

Заключение

Трудът на д-р Рени Манова е значимо и полезно изследване, което успешно съчетава история, теория и практика. Той има реален принос към методиката на преподаване на български език като чужд. Той може да служи като ценен наръчник не само за млади преподаватели и изследователи в областта.

В заключение мога да кажа, че познавам Рени Манова като целеустремен, отговорен и търпелив човек. Тя е отдадена на работата си и текстовете ѝ показват искрено желание да обогати и разнообрази уроците си.

Трябва да подчертая, че д-р Рени Манова участва в конкурса за доцент със значителна научна продукция. Документите и материалите, представени от нея, отговарят на изискванията на *Закона за развитие на академичния състав в Република България*, на *Правилника за прилагането му и на вътрешните правила за развитие на академичния състав* в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. След анализ на научната значимост на трудовете давам положителна оценка на цялостната ѝ дейност и потвърждавам съответствието ѝ с минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Убедено препоръчвам гл. ас. д-р Рени Манова да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (Български език - Приложна лингвистика).

проф. д-р Мирена Атанасова Пацева-Момова

29.03.2026